

İnsanın içini şişiren bir yazı

Yaklaşık 10 türü olan, bildiğimiz sarı çiçekli hardal otudur bu yazının kahramanı. Hazret aslen Akdenizlidir. Avrupa'ya, Amerika'ya ve öykümüzün geçtiği Hindistan'a sonradan taşınmış. Hintliler hardal otunu en çok hardal yağı olarak tüketiyorlar. Küçük çiftçiler hardal otunu buğdayla birlikte ekiyorlar. Hasat ediliyor, kurutuluyor ve sonra hardal yağı çıkartan küçük işletmelere satılıyor. Yoğun kokulu olmakla birlikte, yenilebilen yağlar içinde en az doymuş yağ barındıran (%5) hardal yağı yoksul Hintlinin yegâne yemeklik yağı. Ayrıca sarımsak ve hintsafranı ile karıştırılarak kullanıldığında (içilerek değil, sürülerek) romatizma ve kas ağrılarına iyi geldiği biliniyor. Antiseptik olarak da kullanılıyor. Evlerde aydınlanma amacıyla kandillerde yakılıyor, sivrisinek kovucu (bu özelliği ile sıtmaya karşı ciddi bir koruyucudur)...

İşte böyle. Hindistan'da, 1998 yılına kadar, milyonlarca küçük çiftçi hardal otu tarımı yapar ve yüz binlerce küçük işletmede yerel hardal tohumlarından yağ çıkartılır ve yoksulların yağ ihtiyacını karşılardı. 1998 yılında, aniden bir şey oldu. Başkent Delhi'de üretilen hardal yağlarına "bilinmeyen bir nedenle" yabancı maddeler karıştırıldığı ortaya çıktı.

41 kişi öldü, binlerce kişi etkilendi. Hemen ardından hükümet hardal yağı üretimini yasakladı. Tam da o sırada, tesadüf bu ya, ABD soya üreticileri derneği Hindistan'a gelmiş, soya'nın (ve tabii soya yağının da) faziletlerini Hintlilere tanıtıyordu. Hardal yağı yasaklanınca, hardal otu eken küçük çiftçi ürününü satamadı, hardal yağı tüketen gariban Hintli evine yağ sokamadı, kaçak yağ üreten küçük işletmeler suç işledikleri için ceza aldı, kapatıldı. Böylece, Hintliler yüzlerce yıldır kullandıkları hardal yağını ve hardal tarımını bir yıl içinde (mucizevî bir şekilde) bırakmak zorunda kaldılar. Hardal yağıyla birlikte gelişmiş olan tedavi yöntemlerini de terk ettiler...

Ee, madem hardal yağı bitti, gelsin soya yağı denildi. Hindistan'da ilk etapta en az 2.3 milyar Dolar büyüklüğünde soya piyasası olduğu hesaplandı. Birden bire milyonlarca ton soya tohumu ithal edildi. Sihirli bir el yukardan uzanmış, hardalı çıkartıp yerine (%18 gibi görece çok daha düşük miktarda yağ içeren) soyayı koymuştu.

Ama gelen soya tohumu GDO'luydu.

Yani, Genetiği Değiştirilmiş Organizma. Yani, içinde bir bakteri, bir petunya ve bir karnabahar geni aşılansmış bir yaratık. Bildiğimiz, tanrının insanlar-hayvanlar yesin diye yarattığı doğal bitki değil yani. Öyle bir yaratık ki, arıların dahi polenlerine ortak olmasına izin vermeyebiliyor. Elde ettiğiniz ürünü yeniden ekip bitki elde edemiyorsunuz. Yani, tohumlar kendilerini üretemiyorlar. Tohumu sadece şirket üretiyor. İyi mi? İş bununla bitmiyor tabii. Şirket o tohumun, hatta içindeki genin dahi patentini alıyor ve tüm dünyada o tohumların sahibi oluyor. İş bununla da bitmiyor, diyelim ki sizin komşunuz bu yaratıklardan ekti tarlasına, bir rüzgâr esti, o yaratıkların genleri gelip sizin tarlanızdaki yerli türlerle karşılaştı. Bu sentetik yaratıkların genleri baskın olduğu için sizinkilerin genetik özelliklerini de değiştiriveriyor. Artık mecbursun onlardan tohum alıp, onların istediği ürünü ekmeye. Nasıl ama? Dönelim bizim hardal yağı düşkünü Hintlilere. Sanıyorsunuz ki o garipler hardal ekemez hale gelince soya ekmeye başladılar. Yok öyle yağma! Bir kere soya her toprakta yetişmiyor. Su istiyor, bakım istiyor, masraf istiyor... Sonra, soya tohumunu (diğer tüm GDO lu bitkilerde olduğu gibi) köylü kendi hasadından ayıramıyor, komşusuyla değiş tokuş yapamıyor. Her yıl dünyanın parasını verip malum şirketlerden satın almak zorunda. Bir kocaman "geçmişolsun!" hak ettiler değil mi? Bakalım Hintliyi ağır kokulu hardal yağından kurtaran şirketlerin halleri nicedir? Küresel ölçekte tohum piyasasını ellerinde tutan 4-5 şirket var. Bunlardan en büyüğü de Monsanto. Bütün dünyayı olduğu gibi, Hintliyi de soyayla tanıştıran onlar. Monsanto her şeyiyle büyük bir şirket. Şeffaflar, demokratikler, hayırseverler, insan haklarına saygılılar, çevreciler. Finansal performansına baktığımızda, 2007 yılının ilk 6 ayındaki net satışlarının 4 milyar ABD Dolarını geçtiğini görüyoruz. Net gelir ise (yine 6 aylık) 633 milyon dolar. Geçen yıla göre %27 artmış kazançları. Sosyal sorumluluk bilinci çerçevesinde hayır işlerini ihmal etmemişler. Web sayfalarından öğreniyoruz ki, hayır amaçlı hibeler de veriyorlar. Bir bölümü çevrenin ve doğal ekosistemlerin korunması amaçlı olan bu hibelerin geçen üç yıldaki miktarı 28.4 milyon ABD doları. Bu dönemde dağıtacağı miktar da 8.4 milyon Dolar.

Muhtemeldir ki “Hindistan’da yerel değerlerin korunması” başlıklı bir proje de bu hibelerden destekleniyordur. Monsanto’nun yerel inançlara da saygılı ve destekleyici olduğunu görüyoruz. Örneęin Hindistan’da melez pamuk tohumunu satmak için Pencap eyaletinde Sih dininin kurucusu Guru Nanak’ın imajını kullanarak pazarlama kampanyasını yürütmüş hazretler.

Takdir duygularınızı göklere çıkartmak için belirtmemiz gerekiyor ki, Monsanto’nun 2006 yılı Ağustos ayında, kurum olarak yayınladığı bir insan hakları politikası belgesi de var. Bu belgede özetle şunları söylemişler: “Çocuk emeğinin sömürölmesini asla hoş karşılamayız; zorla eleman çalıştırmaya, borca atfen işçiliğe, köle işçiliğe, gönölsüz emek kullanımına karşıyız; ırk, dil, renk, cinsel eğilim... ayrımcılığını kınar ve kendi işyerlerimizde yasaklarız; örgütlenme özgürlüğünü savunur ve çalışanlarımızın özgürce derneklere, sendikalara üye olmalarını teşvik ederiz...” İnsan daha ne ister?

Az kaldı unutuyordum, Monsanto her ihtimale karşı, Hindistan’da artık ekilmeyen yerel hardal bitkisi India brassica’nın da patentini aldı. Ne olur ne olmaz, bir gün hardal yağına konan yasak kalkar da gariban Hintli hardal otu ekmeye başlarsa yine, insan haklarına ve çevreye saygılı bir şirketten tohumlarını alsınlar diyedir herhalde.

Nasıl içiniz şişti mi?

“Anam yer babam gök” diyen Bektaşî’nin nefesini yeniden hatırlamamız lazım, zira ruhlarımızın patentlenmesi yakındır.

(Bu yazının hazırlanmasında Vandana Shiva’nın Çalınmış Hasat kitabından yararlanıldı)

Sunay DEMİRCAN 20/07/2007